

Munich Personal RePEc Archive

Assessing whether the Euro zone is an optimal currency Area

Puiu, Cristina

Faculty of Economics and Business Administration,
University "Alexandru Ioan Cuza", Iași

10. November 2010

Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/28659/>

MPRA Paper No. 28659, posted 05. February 2011 / 20:15

APRECIEREA OPTIMALITĂȚII ZONEI MONETARE EURO

Puiu Cristina, Doctorand,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Abstract

The aim of this paper is to analyze whether the Euro zone is an optimal currency area. The analysis takes into consideration the existing literature and the empirical data for several criteria of the optimum currency area theory. Since the introduction of the euro there have been significant advancements in fulfilling some of the criteria, but there is still a need of further progress in terms of wage flexibility, fiscal and political integration. The final conclusion is that Euro zone is not an optimum currency area.

Keywords: *euro, optimum currency area, Economic and Monetary Union.*

JEL Classification: E42, F15, F33

1. Introducere

Teoria zonelor monetare optime, prezentată pentru prima oară de Mundell (1961), a devenit cunoscută în principal datorită analizelor costurilor și beneficiilor integrării monetare. Astfel, teoria are la bază ideea că avantajele participării într-o uniune monetară depind de gradul în care țările din acea uniune formează o zonă monetară optimă.

Proiectul de înfăptuire a Uniunii Monetare Europene a stimulat interesul în cercetările teoretice și empirice asupra zonelor monetare optime și se consideră că acestea din urmă au contribuit la fundamentarea creării monedei unice europene.

Robert A. Mundell, profesor la Universitatea Columbia din New York, este fondatorul teoriei zonelor monetare optime și supranumit părintele intelectual al monedei euro. În anul 1999 a fost laureat al premiului Nobel pentru economie datorită realizărilor în domeniul analizei politicii monetare și fiscale în cazul diferitelor regimuri valutare și analizei zonelor monetare optime.

Lucrarea sa asupra zonelor monetare optime a inspirat generații de cercetători și, astfel, ideile sale au fost dezvoltate, structurate și formalizate, creând o vastă literatură în acest domeniu.¹ Primii care au adus dezvoltări conceptului creat de Mundell au fost Ronald McKinnon (1963) și Peter Kenen (1969).

2. Criteriile zonei monetare optime

Rezultatele cercetărilor asupra teoriei zonelor monetare optime s-au concretizat în elaborarea a trei criterii economice clasice și a altor trei criterii adiționale de natură politică.

Primul criteriu de natură economică a fost propus de Robert Mundell în momentul formulării noțiunii de zonă monetară optimă. Acesta a descris conceptul ca fiind spațiul în care factorii de producție și, în primul rând, forța de muncă sunt perfect mobili. Zona optimă de circulație a unei monede se definește, așadar, prin raportare la criteriul economic al gradului de mobilitate (internă și externă) a factorilor de producție, nu în funcție de criteriul

¹ Cerna Silviu, *Teoria zonelor monetare optime*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006, p.19

politic al teritoriului statelor constituite ca subiecte de drept internațional ori de alte repere geografice.²

Analiza efectuată de Mundell, deși reprezintă o remarcabilă realizare, a constituit și subiectul criticilor.

Primul aspect criticat îl reprezintă definiția dată de Mundell regiunii, care nu este nici geografică, nici politică. Peter Kenen atrage atenția asupra faptului că “perfecta mobilitate a forței de muncă inter-regională necesită o perfectă mobilitate ocupațională. Și asta se întâmplă atunci când forța de muncă este omogenă”³. Însă forța de muncă nu este atât de omogenă încât să se poată vorbi de perfecta mobilitate sau să se distingă o regiune în care forța de muncă este perfect mobilă, decât dacă aceasta este o regiune ce produce un singur tip de produs.

McKinnon analizează de asemenea conceptul de mobilitate a forței de muncă. El arată faptul că dacă fiecare regiune are o industrie specializată, poate fi dificil de distins între mobilitatea geografică redusă și mobilitatea inter-industrială a forței de muncă.

În opinia lui Herbert Grubel⁴, definiția regiunii dată de Mundell este inaplicabilă la problemele lumii reale, deoarece nu ține cont de diferitele grade de mobilitate a forței de muncă. Autorul consideră că definiția regiunilor drept “arii în care există mobilitatea forței de muncă, dar între care există o imobilitate a factorului” este prea generală și are o aplicabilitate practică redusă.

O altă critică vine din partea lui Herbert Giersch⁵, care argumentează că definiția lui Mundell dată conceptului de mobilitate a forței de muncă implică faptul că, pe termen lung, întreaga lume să devină o zonă monetară optimă. Din moment ce mobilitatea este funcție de timp și crește foarte mult odată cu trecerea timpului, concluzia logică ar fi că, pe termen lung, zona monetară optimă va fi întreaga lume. Tot Giersch scoate în evidență situația în care migrarea poate fi cel mai rău răspuns la ajustarea balanței de plăți, din moment ce migrarea este ireversibilă.

Max Corden⁶ se arată sceptic în privința importanței mobilității forței de muncă în ajustarea la șocurile asimetrice. El argumentează că mecanismul de ajustare implică faptul că țările prezintă asemănări în ceea ce privește nivelul salariilor.

James Ingram⁷ subliniază faptul că, în definirea regiunilor, Mundell pune accentul pe mobilitatea forței de muncă și nu a capitalului. Totodată, consideră că analiza lui Mundell pentru mai multe regiuni duce la concluzia: când o regiune se confruntă cu șomaj, alte regiuni vor trebui să accepte inflația pentru a reduce șomajul. Astfel, se așteaptă grade diferite de inflație în regiuni. Dovezile empirice nu susțin această concluzie.

De asemenea, au apărut și opinii sceptice cu privire la probabilitatea ca ajustarea cursului de schimb la șocuri asimetrice să constituie cea mai ieftină modalitate de ajustare în cazul prețurilor rigide, mobilității scăzute a forței de muncă și lipsei transferurilor fiscale.

² Cerna Silviu, *op.cit.*, p.26

³ Kenen Peter, *The Theory of Optimum Currency Areas: An Eclectic View*, University of Chicago Press, 1969, la <http://ideas.repec.org/a/eee/inecon/v1y1971i1p127-131.html> [Accesat 5.04.2010]

⁴ Grubel Herbert, *The Theory of Optimum Currency Areas*, *Canadian Journal of Economics*, 1970, la <http://www.jstor.org/pss/133681> [Accesat 10.12.2009]

⁵ Giersch Herbert, *On the Desirable Degree of Flexibility of Exchange Rates*, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1973, la http://econpapers.repec.org/article/sprweltar/v_3a109_3ay_3a1973_3ai_3a2_3ap_3a191-213.htm [Accesat 21.12.2009]

⁶ Corden Max, *The Adjustment Problem in Krause and Salant, European Monetary Unification and its Meaning for the United States*, Washington, 1973, la <http://ideas.repec.org/a/eee/inecon/v5y1975i1p106-106.html> [Accesat 21.12.2009]

⁷ Ingram James, “Comment: The Currency Area Problem.” in Mundel and Swoboda, *Monetary Problems in the International Economy*, University of Chicago Press, 1969, la <http://ideas.repec.org/a/eee/inecon/v1y1971i1p127-131.html> [Accesat 5.04.2010]

În ciuda numeroaselor critici menționate anterior, argumentul de bază al lui Mundell a supraviețuit. În prezent, mobilitatea forței de muncă este văzută drept un criteriu de definire a zonei monetare optime.

Din acest prim criteriu al mobilității factorilor de producție, derivă alte două criterii: gradul de flexibilitate a salariilor și prețurilor și libera mișcare a capitalurilor.

Flexibilitatea salariilor și a prețurilor este foarte importantă deoarece lipsa acestei condiții face ca singurul mecanism de ajustare rămas să fie variația cursului de schimb real, ceea ce impune variația cursului nominal. În acest caz, pierderea controlului direct asupra instrumentului ratei de schimb nominale reprezintă un cost.

În 1962, James Ingram a precizat că integrarea financiară poate reduce necesitatea ajustărilor cursului de schimb. Prin prisma acestui criteriu, o zonă monetară optimă apare, așadar, ca o zonă total integrată din punct de vedere financiar, în care există posibilitatea finanțării eventualelor deficite private și publice fără nici un fel de presiuni asupra cursurilor de schimb sau asupra ratelor dobânzii.⁸

Al doilea mare criteriu de definire a optimalității unei zone este gradul de diversificare a producției, introdus de către Peter Kenen. Esența acestuia constă în faptul că țările membre ale unei zone monetare trebuie să aibă o producție cât mai diversificată pentru ca șocurile determinate de modificarea cererii să fie ori simetrice, ori să aibă efecte foarte mici care să nu necesite ajustări frecvente ale ratei de schimb. În consecință, țările care sunt cel mai expuse riscului de a fi afectate de șocuri severe sunt cele specializate într-o gamă îngustă de produse. Scăderea cererii pentru bunurile exportate de acestea le afectează numai pe ele, provocând astfel un șoc asimetric. În mod contrar, țările cu producție diversificată vor fi puțin afectate de șocuri negative asupra unui anumit produs, deoarece proporția acestuia în totalul producției este redusă.

Criteriul diversificării producției reprezintă o aplicație a principiului divizării riscului, care este un principiu fundamental în materie de asigurări.⁹ Riscul în acest caz este dat de fluctuațiile activității economice și poate fi diminuat prin realizarea producției într-un număr mai mare de ramuri și sectoare. În concluzie, țărilor cu un grad mai scăzut de diversificare a producției li se recomandă adoptarea unui regim de cursuri flexibile, iar celor cu producție diversificată, participarea la o zonă monetară.

Profesorul Ronald McKinnon a propus al treilea criteriu economic, și anume, gradul de deschidere a economiei. Conform acestuia, țările care sunt mai deschise unele spre altele pot forma o uniune monetară deoarece renunțarea la cursul de schimb în calitate de instrument de reglare a șocurilor asimetrice nu provoacă mari pierderi. Gradul de deschidere a economiei se cuantifică prin ponderea pe care o au în produsul intern brut exporturile și importurile de bunuri și servicii.

McKinnon a fost cel care a dat prima definiție clară și explicită noțiunii de zonă monetară optimă, considerând că aceasta reprezintă: „o zonă monetară în care o monedă unică și un curs valutar flexibil constituie cea mai bună soluție pentru atingerea a trei obiective importante: ocupare deplină, echilibrul balanței de plăți și stabilitatea prețurilor interne.”¹⁰

Alături de aceste criterii enunțate de Mundell, Kenen și McKinnon am identificat în literatură alte criterii ce sunt luate în calcul atunci când se judecă optimalitatea unei zone monetare, precum diferențialul de inflație și simetria șocurilor.

Dezechilibrele externe pot apărea din diferențele durabile între ratele de inflație ale țărilor, rezultate din: dezvoltări structurale, piața forței de muncă, politicile economice și preferințele sociale. În 1971, Fleming preciza că atunci când ratele inflației din anumite țări

⁸ Cerna Silviu, *Teoria zonelor monetare optime*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006, p.32

⁹ Cerna Silviu, *op.cit.*, p.33

¹⁰ McKinnon R.I., *Optimum Currency Area*, American Economic Review, 53, 1963, p.717, citat după coord. Cerna Silviu, *Economie monetară și financiară internațională*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2005, p.120

sunt scăzute și apropiate pe un interval de timp îndelungat, se favorizează echilibrarea contului curent, reducând astfel nevoia ajustărilor în ceea ce privește rata de schimb nominală.¹¹

Criteriilor de natură economică li se alătură cele privind aspectele politice, care vizează în principal identificarea probabilităților ca state diferite să-și ofere ajutor reciproc atunci când se confruntă cu șocuri asimetrice. Criteriile politice se referă la mecanismul de transferuri fiscale, omogenitatea preferințelor și solidaritatea țărilor.

Integrarea fiscală manifestată prin transferurile fiscale presupune ca țările să accepte compensarea dintre ele pentru șocuri negative. Acest tip de transferuri funcționează asemenea unor asigurări comune împotriva șocurilor deoarece, adesea, țara care oferă ajutor unei alte țări poate avea nevoie de ajutorul acesteia în viitor.

Logica acestui criteriu presupune existența unui sistem care să permită fondurilor să fie transferate de la o țară dintr-o zonă monetară în alta, în cazul unui șoc advers. Înlocuiește nevoia ajustării ratelor de schimb nominale în vederea compensării șocului prin oferirea regiunii aflate în recesiune de fonduri de la regiunile care nu sunt afectate. Un astfel de sistem face necesară existența unei instituții supranaționale care să coordoneze eforturile, deziderat ce poate fi realizat în condițiile unui nivel ridicat de integrare politică și a voinței de a ajuta regiunile afectate dintr-o zonă monetară optimă.

Omogenitatea preferințelor indică faptul că țările membre ale unei uniuni monetare trebuie să realizeze un acord cu privire la modul de soluționare a șocurilor. Acest criteriu este necesar deoarece sunt mai multe căi de abordare a unei anumite probleme economice. Partenerii unei zone monetare optime trebuie să fie de acord cu politica economică, precum a alege să țintească inflația sau șomajul sau să favorizeze exportatorii sau importatorii. Dacă statele membre ale zonei monetare nu împărtășesc aceleași preferințe privind asemenea înțelegeri, fiecare va dori ca banca centrală comună să urmărească diverse politici. Un răspuns de acord comun la problemele economice, bazat pe ideologii similare va fi necesar pentru ca zona monetară optimă să nu fie distrusă de preferințe competitive.

Ultimul criteriu, solidaritatea, îndeamnă ca atunci când politica monetară comună stârnește conflicte de interes național, țările membre ale zonei monetare să accepte aceste costuri în numele viitorului comun.

O condiție majoră pentru integrarea monetară o reprezintă voința politică de integrare. Manifestarea șocurilor asimetrice poate fi însoțită de neînțelegeri și de interese naționale/regionale. Astfel, este important ca țările membre să contribuie la bunăstarea uniunii privită ca un întreg și să nu lase naționalismul să împiedice funcționarea uniunii.

Acest criteriu este cel mai greu de cuantificat, deoarece nu există o cale sigură pentru a măsura cât de mult cetățenii unei națiuni acceptă să pună mai presus interesul celorlalți față de al lor în numele interesului comun.

După cum se poate observa din prezentarea anterioară, este destul de complexă cuantificarea și compararea diferitelor criterii ale zonei monetare optime și nu există încă un test de scoring care să ducă la o evaluare finală. În momentul introducerii monedei unice, teoria zonei monetare optime nu a putut oferi o orientare clară și o viziune asupra implicațiilor. Astfel, în mod surprinzător, criteriile de convergență menționate în Tratatul de la Maastricht nu sunt în legătură cu principiile teoriei zonei monetare optime.

Zona monetară optimă poate fi abordată și într-o formulă mai simplificată ca fiind „acea zonă pentru care costul renunțării la rate de schimb flexibile sau la opțiunea de realiniere este mai scăzut decât beneficiile unei monede unice.”¹² Din această definiție rezultă

¹¹ Mongelli Francesco Paolo, *European economic and monetary integration and the optimum currency area theory*, 2008, la http://ec.europa.eu/economyfinance/publications/publication_12081_en.pdf [Accesat 5.04.2010]

¹² Pelkmans Jacques, *Integrare Europeană. Modele și Analiză economică*, Ed.a II-a, Editura Institutul European din România, București, 2003, p.343

un alt mod de abordare a spațiului monetar optim și anume analiza acestuia din perspectiva costurilor și a beneficiilor pentru țările participante.

Profesorul Silviu Cerna a identificat drept principale avantaje ale constituirii unei zone monetare optime următoarele aspecte: (1) reducerea cheltuielilor de tranzacționare, de informare și de conversie a unei monede în alta, (2) simplificarea contabilității și a gestiunii financiare a firmelor, (3) consolidarea pieței unice, (4) reducerea incertitudinii generate de volatilitatea cursurilor de schimb, (5) creșterea eficienței, (6) întărirea monedelor și (7) obținerea unor câștiguri din gestionarea comună a rezervelor valutare. Întregirea analizei presupune și cuantificarea costurilor determinate de apartenența la o uniune monetară, și anume: (1) dispariția cursului de schimb ca instrument de politică economică, (2) pierderea autonomiei politicii monetare, (3) costuri legate de trecerea la noua monedă.

O țară care dorește să se alăture unei zone monetare trebuie să cuantifice dezavantajele și avantajele descrise anterior. Această analiză diferă de la o țară la alta. Fiecare țară trebuie să aibă în vedere mărimea câștigurilor posibil a fi obținute din avantaje și mărimea pierderilor ca urmare a dezavantajelor reprezentate de politica monetară unică și rata de schimb unică.

3. Aprecierea optimalității zonei monetare euro

După prezentarea criteriilor ce definesc optimalitatea unei zone monetare putem să ne întrebăm dacă Uniunea Monetară Europeană constituie o zonă monetară optimă. Cercetări în această privință s-au realizat încă de la lansarea SME din 1979, moment în care majoritatea valurilor din Comunitatea Europeană și-au fixat ratele de schimb în funcție de cursul central față de ecu.

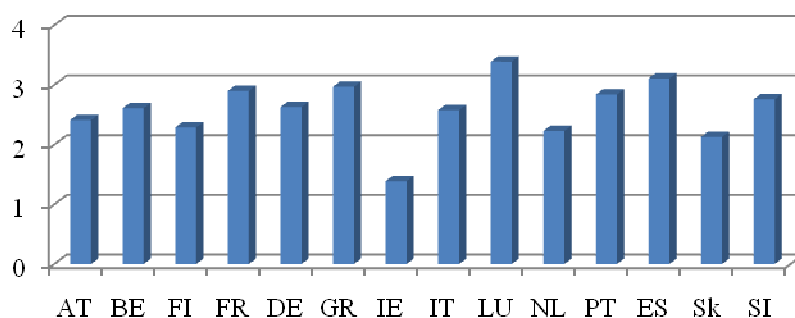
Flexibilitatea forței de muncă este cuantificată în general prin indicatorul rigidității legislației privind protecția muncii (EPL), politicile active eficiente de pe piața muncii ca procent în PIB, fiscalitatea muncii și gradul de sindicalizare.¹³ Astfel, un indicator cât mai redus al rigidității legislației privind protecția muncii, cheltuielile mai ridicate pentru politicile active eficiente de pe piața muncii, fiscalitatea mai redusă și un grad mai scăzut de sindicalizare contribuie la o mobilitate mai mare a forței de muncă. Cu toate acestea, trebuie avut în vedere faptul că între indicatorii anterior menționați pot exista interacțiuni puternice, în funcție de sistemul existent în fiecare țară.

Indicele compozit EPL reflectă aspecte legate de reglementările pieței muncii cu scopul de a putea face distincție și a putea compara între țări flexibile și țări inflexibile.

Analiza acestuia arată faptul că valorile sunt destul de ridicate în țările din zona euro pentru care sunt disponibile datele furnizate de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică la nivelul anului 2008. Cea mai mică valoare se înregistrează în Irlanda (1,39), iar cea mai ridicată în Luxemburg, media celor 14 țări analizate fiind de 2,59. Comparând cu situația Statelor Unite ale Americii privind strictețea legislației privind protecția muncii, se observă un decalaj ridicat deoarece indicele înregistrat de acestea este de 0,85.

¹³ Darvas Zsolt, Szapáry György, *Euro Area Enlargement and Euro Adoption Strategies*, European Economy, 2008, la http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication12093_en.pdf [Accesat 21.03.2010]

Indicele protecției legislației în 2008*

* pentru Franța și Portugalia datele se referă la 2009

Figura nr. 2.1. Indicatorul rigidității legislației privind protecția muncii în țările din zona euro

Sursa: ***, *OECD Indicators of Employment Protection*, la http://www.oecd.org/document/34/0,3343,en_2649_33927_40917154_1_1_1_1,00.html [Accesat 21.03.2010]

Analiza celui de-al doilea indicator, exprimat ca pondere a cheltuielilor pentru politicile active pe piața muncii în PIB, arată faptul că acesta nu s-a modificat în mod similar în anul 2007 față de anul 1999, în unele țări (Austria, Belgia) înregistrându-se o creștere, iar în altele (Germania, Irlanda) valorile diminuându-se puternic. Din graficul următor se poate observa și o diferență semnificativă între țările analizate la nivelul anului 2007, cheltuielile cele mai ridicate înregistrându-se în Belgia (1,3% din PIB), iar cele mai reduse în Slovacia (0,22% din PIB). Privind în ansamblu, media este de peste 0,5%, mai ridicată comparativ cu valoarea înregistrată de Statele Unite ale Americii, de 0,13%.

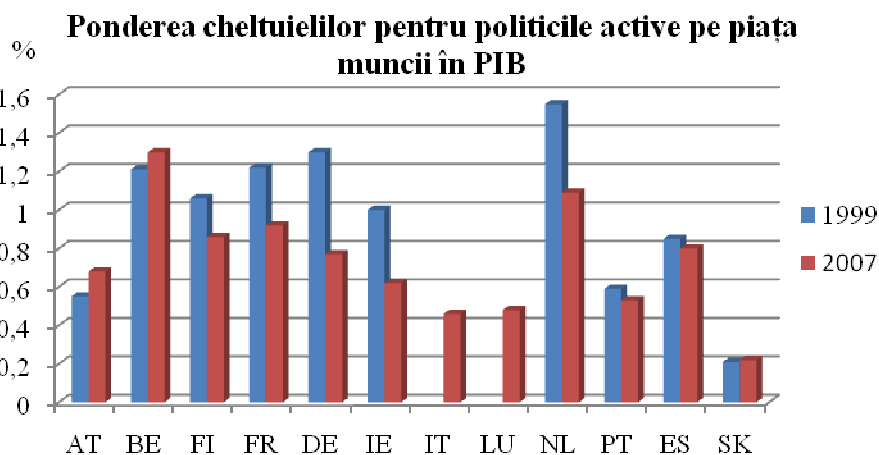

Figura nr. 2.2. Ponderea cheltuielilor pentru politicile active pe piața muncii în PIB în anul 2007 comparativ cu anul 1999

Sursa: ***, *Labour Market Programmes (LMP)*, OECD, la <http://www.oecd.org/olis/2008/doc.nsf/linkto/DELSA-ELSA-WD-SEM%282008%2910> [Accesat 21.03.2010]

Referitor la fiscalitatea muncii, se poate observa din graficul următor că cele mai ridicate niveluri ale sarcinii fiscale a muncii s-au înregistrat în anul 2008 în Belgia (56%) și Germania (52%), iar cele mai scăzute în Irlanda (22,9%). Media țărilor analizate arată o valoare de 42,8% a poverii fiscale în totalul costurilor cu forța de muncă, valoare mai mare față de cea din Statele Unite ale Americii, de 30,1%.

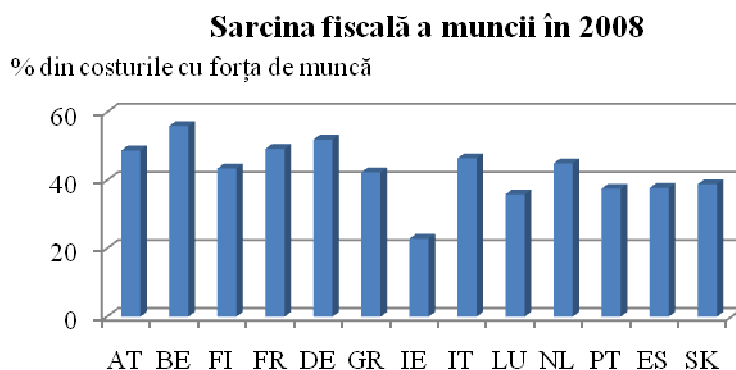

Figura nr. 2.3. Situația sarcinii fiscale a muncii în țările din zona euro în anul 2008

Sursa: ***, *Taxing Wages 2007/2008: 2008 Edition*, OECD, la http://www.oecd.org/document/6/0,3343,en_2649_34533_42714758_1_1_1_1,00.html [Accesat 10.03.2010]

Ultimul indicator, referitor la gradul de sindicalizare, poate fi exprimat ca raport între apartenența la sindicate și numărul de angajați. În anul 2008, densitatea se prezintă astfel:

Tabel nr. 2.1. Gradul de sindicalizare

Peste 90%	Finlanda
80%-89%	Belgia
60%-69%	Italia
50%-59%	Cipru, Luxemburg
30%-39%	Austria, Irlanda, Slovenia
20%-29%	Germania, Grecia, Olanda, Portugalia
10%-19%	Slovacia și Spania

Sursa: ***, *Trade union membership 2003–2008*, la <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn0904019s/tn0904019s.htm#hd5> [Accesat 10.03.2010]

Din tabelul anterior se poate observa că nivelul gradului de sindicalizare diferă semnificativ între țările din zona euro, de la valori de peste 90% în Finlanda, la valori cuprinse între 10% și 19% în Slovacia și Spania. Un aspect pozitiv este acela că majoritatea țărilor pentru care sunt disponibile date înregistrează procente de sub 50%.

Cu toate că deplasările în interiorul Europei au fost facilitate de crearea Uniunii Europene, există numeroase bariere în calea mobilității forței de muncă. Cele mai evidente obstacole sunt cele legate de diferențele de limbă și tradiții, probleme asociate cu diferențele existente între sistemele de educație, care vor persista mult timp. Pe lângă acestea, mai poate fi identificat un factor mai puțin discutat, și anume, costurile destul de ridicate referitoare la cazare în țările europene comparativ cu cele din SUA. Și diferențele dintre sistemele de asistență socială pot fi considerate o barieră, deoarece beneficiile referitoare la îngrijirea sănătății și la pensionare sunt destul de importante pentru angajați.

Un studiu realizat în 2007 arată faptul că există o mobilitate redusă a forței de muncă în noile state membre cauzată de procentul foarte ridicat de gospodării ce au în proprietate imobilul în care locuiesc.¹⁴

Concluzionând, zona euro nu îndeplinește criteriul mobilității forței de muncă. Astfel, în cazul apariției unui șoc asimetric, țările se pot confrunta cu șomaj ca rezultat al pierderii competitivității.

¹⁴ Dumitru Ionuț, *Adoptarea mai rapidă a euro de către România - de la dorință la puțință*, 2009, la http://mpira.ub.uni-muenchen.de/18612/1/MPRA_paper_18612.pdf [Accesat 10.03.2010]

Gradul de deschidere a economiei este unul din criteriile de optimalitate pe care zona euro le îndeplinește. Acesta se definește ca parte a activității economice consacrată comerțului internațional, deci raportul existent între suma importurilor și a exporturilor și produsul intern brut. Majoritatea țărilor din zona euro sunt foarte deschise și se poate observa că cele cu un grad mai mare de deschidere sunt țările de dimensiuni mai mici. Acest lucru poate explica faptul că, în mod tradițional, țările mai mici au fost cei mai entuziaști susținătorii ai uniunii monetare.

Există opinii conform cărora comerțul a fost influențat și de unificarea monetară dintre statele zonei euro. Analizând ponderea comerțului de bunuri dintre aceste țări în produsul intern brut, se observă că aceasta a evoluat de la 26% în anul 1998 la aproximativ 40% în anul 2009. Într-adevăr, a existat o creștere a comerțului, și chiar dacă nu e atât de spectaculoasă pe cât se așteptau unii specialiști, oferă suport pentru asigurarea optimalității zonei euro.

Datele prezentate în tabelul de mai jos susțin îndeplinirea condiției de deschidere a economiei, oferind o dovadă clară a realizării criteriului propus de Mckinnon. Luxemburg este țara cu cele mai mari valori ale gradului de deschidere, în toți anii analizați acestea fiind de peste 100%. Situația este diferită în Spania, Grecia, Franța și Italia, unde se înregistrează valori ale indicatorului de sub 25%.

Un fapt destul de important este că și țările care doresc să se alăture zonei euro în viitor satisfac această cerință, fiind foarte deschise.

Tabelul nr. 2.2. Gradul de deschidere a economiei țărilor din zona euro în perioada 2002-2010

Țara	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Austria	46,7	46,9	50,0	52,2	54,4	56,8	56,5	48,6	50,2
Belgia	74,1	71,7	74,3	78,2	80,4	81,5	85,4	71,8	72
Cipru	51,6	47,6	49,0	49,6	49,9	52,0	52,8	42,7	42,4
Finlanda	35,7	35,1	36,5	39,6	42,7	43,2	45,1	34,3	35,3
Franța	26,3	25,1	25,7	26,5	27,4	27,5	27,7	23,5	23,9
Germania	33,5	33,7	35,9	38,5	42,6	43,4	44,2	39	39,4
Grecia	27,9	26,2	27,2	27,0	27,9	28,3	28,4	22,7	22,7
Irlanda	85,5	75,8	76,5	75,9	74,9	75,8	78,4	82,4	84,0
Italia	25,3	24,3	25,0	26,0	28,2	29,1	29,1	23,7	23,9
Luxemburg	130,9	125,1	140,3	143,1	153,2	160,6	156,6	139,1	141,6
Malta	83,2	81,7	81,3	80,1	89,6	91,2	83,3	69,2	68,8
Olanda	60,9	59,9	62,7	65,4	69,0	70,5	72,6	64,0	64,4
Portugalia	32,2	31,3	32,3	33,0	35,1	36,6	37,8	31,5	31,7
Spania	28,4	27,5	27,9	28,4	29,5	30,3	29,5	24,4	24,5
Slovenia	54,7	54,1	58,7	62,3	66,8	70,4	69,2	55,9	55,9
Slovacia	74,7	76,8	75,9	78,6	86,4	87,0	83,8	72,7	71,3

Sursa: Prelucrare după datele obținute de la *Statistical Annex to European Economy – Autumn 2009*, European Commission, la http://ec.europa.eu/economyfinance/publications/publication_summary16104_en.htm [Accesat 21.02.2010]

În privința criteriului lui Kenen, diversificarea producției, se poate afirma că și acest criteriu este îndeplinit deoarece nici una dintre țările zonei euro nu depinde exclusiv de un singur produs, fapt ce determină atenuarea impactului unui șoc asimetric.

Transferurile fiscale pot juca un rol important în stabilizarea economiilor lovite de un șoc asimetric. În cazul zonei euro, bugetul fiind relativ redus, de aproximativ un procent din produsul intern brut, nu asigură funcționarea unui sistem de transferuri fiscale. Destinațiile principale ale bugetului UE sunt reprezentate de: cheltuielile operative al Comisiei, Politica Agricolă Comună și fondurile structurale care sprijină regiunile mai puțin dezvoltate, indiferent dacă sunt sau nu afectate de un șoc asimetric. Un studiu efectuat de Krugman și Obstfeld în 2003 arată că transferurile federale constituie un amortizor important al șocurilor specifice regiunilor din SUA comparativ cu situația existentă în Uniunea Europeană. Pentru a putea face operațional un sistem de transferuri fiscale în Europa este necesară în primul rând creșterea mărimii bugetului, însă acest lucru pare greu de realizat într-un orizont de timp scurt.

În viziunea altor autori, optimalitatea unei zone monetare este dată și de îndeplinirea condițiilor de flexibilitate a salariilor și de integrare a piețelor de capital. Flexibilitatea salariilor presupune că reducerile salariale sunt acceptate, crescând astfel posibilitatea de amortizare a șocurilor. În Uniunea Europeană, reducerea salarială ar putea fi acceptată, cel mai probabil în cazuri extreme, așa cum s-a întâmplat în Germania.

Integrarea piețelor de capital europene poate contribui la buna funcționare a uniunii monetare europene prin facilitarea ajustării în cazul unor șocuri asimetrice. În zona euro procesul de departe de a fi încheiat, este însă potențat de existența monedei unice, de armonizarea legislativă și de presiunile concurenței.

Rezultatele analizei efectuate arată că doar câteva dintre criterii sunt îndeplinite. Apariția monedei euro a ajutat la avansarea procesului de integrare financiară și la creșterea gradului de deschidere a economiilor, însă nu a modificat mobilitatea forței de muncă și flexibilitatea salariilor. Nici integrarea fiscală nu a fost îmbunătățită deoarece trebuie respectate prevederile Pactului de Stabilitate și Creștere și nu s-a statuat crearea unei politici fiscale comune.

4. Concluzii

Uniunea Economică și Monetară reprezintă un pas major în procesul de integrare a economiilor Uniunii Europene. Analiza unificării monetare din Europa are ca punct de pornire teoria zonelor monetare optime dezvoltată de Robert Mundell, McKinnon și Kenen. Criteriile inițiale ce au stat la baza teoriei zonei monetare optime au rezistat remarcabil în timp și prezintă o importanță deosebită în dezbaterile privind zonele monetare optime. Evoluțiile în teoria economică și în econometrie au făcut posibil progresul spre o nouă teorie a zonelor monetare optime, mai complexă și care cuprinde mai multe criterii de definire.

Analiza asupra modului în care zona euro îndeplinește criteriile unei zone monetare optime arată că doar câteva dintre acestea sunt satisfăcute. Apariția monedei euro a dus la avansarea procesului de integrare financiară și la creșterea gradului de deschidere a economiilor, însă nu a modificat mobilitatea forței de muncă și flexibilitatea salariilor. Nici integrarea fiscală nu a fost îmbunătățită. Astfel, încă mai sunt necesare eforturi pe mai multe planuri pentru a se ajunge la un nivel optim pentru toate criteriile zonei monetare optime.

Chiar dacă zona euro nu îndeplinește criteriile teoriei zonei monetare optime, există speranțe ca în viitor acest lucru să se realizeze. Uniunea monetară din Europa este un experiment relativ recent și literatura privind caracterul endogen al criteriilor unei zone monetare optime sugerează faptul că acestea urmează să fie îndeplinite.

Bibliografie

1. Cerna Silviu, *Teoria zonelor monetare optime*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006
2. Kenen Peter, *The Theory of Optimum Currency Areas: An Eclectic View*, University of Chicago Press, 1969, la <http://ideas.repec.org/a/eee/inecon/v1y1971i1p127-131.html> [Accesat 5.04.2010]
3. Grubel Herbert, *The Theory of Optimum Currency Areas*, *Canadian Journal of Economics*, 1970, la <http://www.jstor.org/pss/133681> [Accesat 10.12.2009]
4. Giersch Herbert, *On the Desirable Degree of Flexibility of Exchange Rates*, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1973, la http://econpapers.repec.org/article/sprweltar/v_3a1093ay_3a1973_3ai_3a2_3ap_3a191-213.htm [Accesat 21.12.2009]
5. Corden Max, *The Adjustment Problem in Krause and Salant*, *European Monetary Unification and its Meaning for the United States*, Washington, 1973, la <http://ideas.repec.org/a/eee/inecon/v5y1975i1p106-106.html> [Accesat 21.12.2009]
6. Ingram James, "Comment: The Currency Area Problem." in Mundel and Swoboda, *Monetary Problems in the International Economy*, University of Chicago Press, 1969, la <http://ideas.repec.org/a/eee/inecon/v1y1971i1p127-131.html> [Accesat 5.04.2010]
7. McKinnon R.I., *Optimum Currency Area*, *American Economic Review*, 53, 1963, p.717, citat după coord. Cerna Silviu, *Economie monetară și financiară internațională*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2005
8. Mongelli Francesco Paolo, *European economic and monetary integration and the optimum currency area theory*, 2008, la http://ec.europa.eu/economyfinance/publications/publication_12081_en.pdf [Accesat 5.04.2010]
9. Pelkmans Jacques, *Integrare Europeană. Modele și Analiză economică*, Ed.a II-a, Editura Institutul European din România, București, 2003
10. ***, *Labour Market Programmes (LMP)*, OECD, la <http://www.oilis.oecd.org/oilis/2008/doc.nsf/linkto/DELSA-ELSA-WD-SEM%282008%2910> [Accesat 21.03.2010]
11. ***, *OECD Indicators of Employment Protection*, la http://www.oecd.org/document/34/0,3343,en_2649_33927_40917154_1_1_1_1,00.html [Accesat 21.03.2010]
12. ***, *Taxing Wages 2007/2008: 2008 Edition*, OECD, la http://www.oecd.org/document/6/0,3343,en_2649_34533_42714758_1_1_1_1,00.html [Accesat 10.03.2010]
13. Dumitru Ionuț, *Adoptarea mai rapidă a euro de către România - de la dorință la putință*, 2009, la http://mpira.ub.uni-muenchen.de/18612/1/MPRA_paper_18612.pdf [Accesat 10.03.2010]

Mulumiri:

"Cercetările au fost finanțate din Fondul Social European de către Autoritatea de Management pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 [proiect POSDRU/CPP 107/DMI 1.5/S/78342]"